

BR .0007.79.2015

2015-84261

**UCHWAŁA NR 174/XII/2015
RADY MIASTA RYBNIKA**

z dnia 17 września 2015 r.

w sprawie przyjęcia Indywidualnego Programu Wychodzenia z Bezdomności dla Kobiet z Miasta Rybnika na lata 2015-2023

Na podstawie:

- art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 163 ze zm.),
- art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 594 ze zm.)

na wniosek Prezydenta Miasta, po zaopiniowaniu przez Komisję Zdrowia i Pomocy Społecznej,

**Rada Miasta Rybnika
uchwała:**

§ 1. Przyjąć *Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności dla Kobiet z Miasta Rybnika na lata 2015-2023*, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Odpowiedzialnym za wykonanie uchwały jest Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

Adam Fudali

Załącznik do Uchwały Nr 174/XII/2015
Rady Miasta Rybnika
z dnia 17 września 2015 r.

**INDYWIDUALNY PROGRAM WYCHODZENIA
Z BEZDOMNOŚCI DLA KOBIET Z MIASTA RYBNIKA
NA LATA 2015 - 2023**

Spis treści

Wstęp	3
1. Opis sytuacji problemowej	4
2. Cel Programu	6
3. Wskaźniki	7
4. Grupy docelowe	8
5. Sposób i metody realizacji	9
6. Zadania.....	10
6.1. Zadanie I. Aktywna Integracja.....	10
6.1.1. Stworzenie Indywidualnego Programu Wychodzenia z Bezdomności dla Kobiet z Miasta Rybnika.....	10
6.1.2. Przekazanie mieszkania na mieszkanie chronione.....	10
6.1.3. Realizacja Programu	10
6.2. Zadanie II. Zasiłki.....	11
6.3. Zadanie III. Instrumenty reintegracji zawodowej.....	11
6.3.1. Organizacja staży zawodowych	11
6.3.2. Organizacja szkoleń zawodowych	11
6.3.3. Trener pracy	11
6.3.4. Monitorowanie działań zmierzających do podjęcia pracy	11
6.3.5. Organizacja prac społecznie użytecznych.....	11
6.4. Zadanie IV. Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu	11
7. Budżet Programu	12
8. Harmonogram Programu	13
9. Realizatorzy Programu oraz podział odpowiedzialności	14

Wstęp

„Bezdomność jest jedną z najsłabszych i najbrutalniejszych form wykluczenia społecznego. Koreluje ze skrajnym ubóstwem, niemożliwością funkcjonowania w rodzinie i społeczeństwie, trudnościami w wypełnianiu prawidłowych funkcji rodziny, bezrobociem, zatrudnieniem w szarej strefie, utratą zdrowia i zagrożeniem życia, problemami zdrowia psychicznego”.¹

W przeciwieństwie do wielu krajów europejskich, nie tylko tych bogatych, Polska nie posiada własnej strategii odnoszącej się do zagadnienia bezdomności. Pomimo dotkliwej skali problemu oraz brutalnych i niezwykle kosztownych konsekwencji bezdomności brakuje w Polsce jakiegokolwiek ogólnokrajowego planu na rozwiązywanie tego problemu. Istniejące regulacje prawne i systemowe, realizowane programy i projekty stanowią raczej elementy rozproszonej i nie scalonej polityki społecznej.²

Skuteczne pomaganie wymaga odpowiedniego doboru środków przeciwdziałania bezdomności, które zależne są od określenia istoty i specyfiki konkretnego przypadku bezdomności. Ze względu na złożoność przyczyn pozostawania w bezdomności, osoby bezdomne wymagają różnorodnych działań na rzecz zaspokojenia ich potrzeb oraz włączenia do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Właściwe określenie istoty i specyfiki każdego przypadku bezdomności oraz dobór odpowiednich form pomocy może przynieść pożądane efekty.

W ramach Indywidualnego Programu Wychodzenia z Bezdomności dla Kobiet z Miasta Rybnika na lata 2015 - 2023 realizowane będą działania rekomendowane w ramach projektu systemowego „Tworzenie i rozwijanie standardów usług pomocy i integracji społecznej”. Wprowadzane będą rozwiązania, których celem jest wyjście z bezdomności kobiet, w tym także kobiet z dziećmi, skoncentrowane nie tylko na integracji zawodowej realizowanej głównie poprzez reintegrację społeczną, doradztwo zawodowe, zatrudnienie. Przede wszystkim Program Wychodzenia z Bezdomności dla Kobiet z Miasta Rybnika oparty będzie o rozwiązania mieszkaniowe - w postaci mieszkań chronionych, które mają w swoim założeniu prowadzić do otrzymania własnego mieszkania z zasobów Miasta Rybnika. Zgodnie z Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 programy wychodzenia z bezdomności w oparciu o mieszkania są właściwszym i efektywnym kierunkiem działania³. Natomiast dotychczas funkcjonująca polityka społeczna oraz rozwiązania systemowe w Polsce faktycznie bardziej zorientowane są na dostarczanie interwencyjnej i doraźnej pomocy ludziom bezdomnym niż na realne zwalczanie zjawiska bezdomności.⁴ Osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością ze względu na całą gamę różnorodnych problemów wymagają bowiem pomocy w szerszym obszarze niż przeciętna osoba. Konieczne jest zatem poświęcenie znacznie większej ilości czasu oraz wykorzystanie szerszego zakresu wiedzy, a także towarzyszenie w procesie reintegracji społecznej i szeroko rozumiana współpraca otoczenia⁵. Stworzony Program odpowiada właśnie na te potrzeby kompleksowego podejścia do problemu bezdomności wśród kobiet, gdzie na postawie indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności i ścieżki reintegracji prowadzona będzie praca zgodnie z potrzebami ww. grupy.

¹ Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 s. 24

² Problem bezdomności w Polsce, red. Maciej Dębski, s. 222

³ Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 str.35 - 36

⁴ Problem bezdomności w Polsce, red. Maciej Dębski, s.223

⁵ Standard w pracy socjalnej s.70

1. Opis sytuacji problemowej

Definicji bezdomności w literaturze przedmiotu jest wiele. Jedną z częściej opisywanych jest definicja L. Stankiewicza, która przyjmuje, iż „bezdomność jest złożonym zjawiskiem społecznym i stanem osobowościowym bezdomnego człowieka, warunkowanym przez różne przyczyny i przez fakt braku schronienia, spełniającego elementarne warunki, pozwalające uznać je za pomieszczenie mieszkalne”.⁶ W opinii badacza nie same budowanie obiektywnej definicji jest ważne, a definiowanie zjawiska, jako procesu społecznego, w którym zaangażowane są wszystkie podmioty mające bezdomność w polu swoich oddziaływań.

Według ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (art. 6 pkt. 8) „za osobę bezdomną uznaje się osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.”⁷ Bezdomnym może być osoba nieposiadająca własnego mieszkania, bez zameldowania na terenie kraju, a także niemająca możliwości powrotu do ostatniego miejsca zamieszkania.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej (art. 7 pkt. 3) bezdomność jest jednym z powodów udzielania pomocy osobom i rodzinom. Osoba bezdomna może zostać objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności, który polega na wspieraniu osoby bezdomnej w rozwiązywaniu jej problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych, oraz pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Indywidualny program wychodzenia z bezdomności powinien uwzględniać sytuację osoby bezdomnej oraz zapewniać szczególne wsparcie osoby aktywnie uczestniczącej w wychodzeniu z bezdomności i może uwzględniać wszelkie środki pomocy, jakimi dysponuje ośrodek pomocy społecznej realizujący program. Ustawa o pomocy społecznej także określa, że osoba lub rodzina ma prawo do schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, jeżeli jest tego pozbawiona (tymczasowe miejsce noclegowe może zostać zapewnione w noclegowniach, schroniskach, domach dla bezdomnych i innych miejscach do tego przeznaczonych, w tym w mieszkaniach chronionych).

Osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością są wykluczone wielowymiarowo. Obraz bezdomności nie jest jednorodny, a osoby te wymagają pomocy w szerokim zakresie. Konieczne jest poświęcenie znacznie większej ilości czasu, wykorzystania większej ilości narzędzi, a także towarzyszenia w procesie reintegracji społecznej.⁸ M. Jażdżkowski wyróżnił cztery fazy rozwoju syndromu bezdomności: wstępną (trwającą od 0-2 lat), ostrzegawczą (trwającą 2-4 lata), chroniczną (6-10 lat) oraz trwałą (10 i więcej lat). Pomoc w wychodzeniu z bezdomności jest łatwiejsza w pierwszych fazach kształtowania syndromu osoby bezdomnej, gdyż z czasem wytwarzają się specyficzne strategie adaptacyjne do bezdomności, które utrudniają proces wychodzenia z niej.⁹ W planowaniu działań ten czynnik będzie brany pod uwagę. Zjawiskami utrudniającymi prawidłowe funkcjonowanie, a związanymi z procesami bezdomności i wykluczenia społecznego jest rozpad rodziny – zerwanie więzi formalnych, psychologicznych i społecznych, brak możliwości spełnienia przez rodzinę jej podstawowych funkcji, eksmisje, opuszczenie zakładu karnego przy jednoczesnym braku możliwości powrotu do mieszkania, brak stałych dochodów, długotrwałe bezrobocie, przemoc w rodzinie, uzależnienia, konflikty spowodowane brakiem tolerancji społecznej.

W Polsce wciąż brakuje uporządkowanego systemu monitorowania skali i podstawowych cech bezdomności. Ogólnopolskie dane pochodzące z dwóch badań prowadzonych według metodologii spisowej (spis wśród osób bezdomnych GUS oraz ogólnopolskie badanie MPiPS) są dość rozbieżne i nie dają obrazu i specyfiki grupy bezdomnych. Szacuje się, że w społeczeństwie polskim jest powyżej 30 tys. do ok. 35 tys. osób bezdomnych - w ciągu ostatniej dekady liczba ta jest względnie stała.¹⁰ Statystycznie jest więcej mężczyzn w tej grupie, jednakże z roku na rok pojawia się więcej bezdomnych kobiet (także kobiet z dziećmi). Bezdomność kobiet często wiąże się z bezdomnością ich dzieci (zapewne z uwagi na to, że to kobiety częściej są ofiarami przemocy w rodzinie, które uciekają – wraz z dziećmi – do ośrodków pomocy). Problem bezdomnych kobiet nie został jak dotąd w sposób jednoznaczny opisany i zdiagnozowany¹¹. Sytuacja bezdomności kobiet różni się w sposób istotny od bezdomności mężczyzn.

⁶ Problem bezdomności w Polsce, red. Maciej Dębski s. 43-44.

⁷ Ustawa o pomocy społecznej

⁹ Standard w pracy socjalnej s.70 21-22

⁸ Problem bezdomności w Polsce, red. Maciej Dębski, s.221

¹⁰ Problem bezdomności w Polsce red. Maciej Dębski, s.96 -128.

¹¹ Sytuacja Bezdomnych Kobiet w Województwie Pomorskim, M. Dębski www.neww.org.pl/download/bezdomne_kobietyRaport.pdf, s.3-4

Nie chodzi tutaj tylko o formy przeżywania własnej bezdomności, ale przede wszystkim o przyczyny bezdomności i szanse wyjścia z niej. Różnorodne przeżywanie sytuacji wykluczenia społecznego wśród kobiet i mężczyzn niesie za sobą konieczność dostosowania odpowiednich narzędzi pracy socjalnej wśród nich realizowanej. Bezdomność kobiet ściśle powiązana jest z problemem bezdomnych dzieci, wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodziny. Bezdomność kobiet może wynikać z wielu czynników polityczno-ekonomicznych, prawnych, strukturalnych, czy społecznych¹². Wymieniane przez bezdomne kobiety powody utraty miejsca zamieszkania w większości odnoszą się do przyczyn zewnętrznych, niezależnych, będących poza wpływem osoby bezdomnej. Kobiety bezdomne są skłonne częściej upatrywać przyczyn własnej bezdomności poza sobą i jednocześnie przypisywać je mało konkretnym i trudno weryfikowalnym czynnikom. Należy więc raczej rozpatrywać pewne grupy uwarunkowań niż samodzielnie występujące czynniki. Niektórzy badacze wręcz podkreślają, że nigdy nie możemy mówić tylko i wyłącznie o jednej, nawet bezpośredniej przyczynie bezdomności.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku wynika, że liczba osób bezdomnych od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Nadal znacznie większa jest liczba bezdomnych mężczyzn, jednakże stale wzrasta liczba bezdomnych kobiet, w tym kobiet z dziećmi. Liczba osób bezdomnych w Rybniku na koniec 2014 roku, zgodnie z danymi z systemu Pomost, wynosi 305 osób, w tym 90 kobiet. Natomiast liczba osób korzystająca ze stałych form wsparcia Ośrodka oraz objęta monitoringiem Zespołu ds. Bezdomnych wynosiła w roku 2014 ok. 400 osób, w tym 136 kobiet. Wśród nich 33 osoby bezdomne realizowały indywidualny program wychodzenia z bezdomności. Około 319 osób przebywało w schroniskach dla osób bezdomnych i mieszkaniach chronionych (w tym 78 kobiet). Około 60 osób przebywało w miejscach niemieszkalnych (głównie altany ogrodnicze). We wspomnianej liczbie 60 osób przebywających w miejscach niemieszkalnych, ok. 40 osób pozostaje w grupie zwiększonego ryzyka z uwagi na miejsce przebywania (dworzec, kanały, klatki, ruiny, pustostany). Osobom tym udzielano stałego wsparcia bądź jednorazowego wsparcia w postaci określonego świadczenia lub pracy socjalnej. Podane liczby nie odzwierciedlają w pełni stanu faktycznego, gdyż część bezdomnych to osoby, które przyjechały do Rybnika z innych miejscowości, a także osoby, które znalazły się w sytuacji zagrożenia bezdomnością i w chwili obecnej nie korzystają z żadnych stałych form wsparcia Zespołu ds. Przemocy.

Miasto Rybnik zapewnia miejsca noclegowe dla osób bezdomnych przez następujące placówki:

- Schronisko „Przytulisko” dla Kobiet i Kobiet z Dziećmi, działające w strukturach Ośrodka Interwencji Kryzysowej i Psychoterapii w Rybniku,
- Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne Oddział Terenowy Rybnik, który udziela schronienia bezdomnym kobietom i mężczyznom,
- Schronisko im. Św. Brata Alberta w Przegędzy, w który jest schroniskiem dla mężczyzn,
- Dom Samotnej Matki z Dzieckiem „Maja” w Raciborzu,
- cztery mieszkania chronione mogące pomieścić 14 osób, w tym dwa mieszkania dla kobiet z 7 miejscami. W roku 2015 planowane jest utworzenie trzeciego mieszkania chronionego dla kobiet, w tym kobiet z dziećmi dla łącznie 7 osób.

Program jest zgodny z:

1. ustawą z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 163 ze zmianami). Art. 3 ust. 2 ustawy stanowi: „*zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie sytuacjom, o których mowa w art. 2 ust. 1, przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem*”.
2. Narodową Strategią Integracji Społecznej dla Polski. Celem Strategii jest m.in. wspieranie integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy. Cel ten ma być osiągnięty poprzez m.in. zachęcanie wszystkich obywateli do społecznej odpowiedzialności i aktywnego zaangażowania w walce przeciw społecznemu wykluczeniu, promowanie i motywowanie do działania przez same osoby zagrożone wykluczeniem lub wykluczone, promowanie i motywowanie do pracy społecznej na rzecz integracji swego środowiska, pomoc osobom zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz samopomoc.

---

¹² Bezdomne kobiety w opinii bezdomnych kobiet, Beata Szulc, s. 106.

3. Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020, w którym, zgodnie z Priorytetem III Aktywna Integracja w społeczności lokalnej, prowadzenie projektów aktywności lokalnej jest jednym z priorytetów skutecznego rozwoju społeczności lokalnej.
4. Strategią Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020, w której w celu strategicznym: *przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu*, wskazano cel szczegółowy: *prowadzenie i wspieranie działań na rzecz włączenia osób, rodzin i grup do życia społecznego*.
5. Strategią Polityki Społecznej dla Miasta Rybnika na lata 2009-2015, przyjętą Uchwałą Nr 489/XXXV/2009 Rady Miasta Rybnika z dnia 21 stycznia 2009 r., zgodnie z którą działania Programu przyczynią się do realizacji celu generalnego Strategii, tj.: *tworzenie zintegrowanego systemu wsparcia, sprzyjającego rozwojowi społecznemu Rybnika i jego mieszkańców oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu*.

2. Cel Programu

Podniesienie funkcjonowania społecznego, zawodowego, integracja społeczna bezdomnych kobiet wymagających pełnego włączenia w życie społeczne w oparciu o Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności dla Kobiet z Miasta Rybnika w latach 2015 - 2023.

Cel szczegółowy	Wskaźnik pomiar celu *	Wartość wskaźnika **			Źródło weryfikacji/pozyskania danych do pomiaru wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru***
		K	M	O	
Zdobycie umiejętności umożliwiających wejście na rynek pracy, nauka łączenia życia zawodowego z życiem rodzinnym oraz podwyższenie statusu zawodowego poprzez zwiększenie kwalifikacji zawodowych	Liczba osób, które podwyższyły kwalifikacje poprzez kursy, szkolenia ułatwiające podjęcie zatrudnienia	3	0	3	Liczba certyfikatów, ankieta (początek i koniec realizacji wsparcia)
	Liczba osób, która zwiększyła wiedzę z zakresu poruszania się po rynku pracy - doradca zawodowy	3	0	3	Lista obecności z zajęć, ankieta (początek i koniec realizacji wsparcia)
Wzmocnienie potencjału osobowościowego poprzez zwiększenie motywacji do działania i wiary we własne siły, wytworzenie umiejętności interpersonalnych oraz poprawa funkcjonowania w społeczeństwie	Liczba osób, które podniosły kompetencje społeczne po udziale w grupie wsparcia	12	0	12	Liczba certyfikatów z uczestnictwa, opinia pracownika socjalnego (początek i koniec realizacji wsparcia)
	Liczba osób, która wzmocniła umiejętności psychospołeczne po udziale w warsztatach motywacyjnych	10	0	10	Liczba certyfikatów ukończenia treningu, ankieta (początek i koniec realizacji wsparcia)

* Wskaźniki pomiar celu dotyczy pierwszego okresu finansowania Programu – 2015 – 2017

** Wartość wskaźnika dotyczy pierwszego okresu finansowania Programu – 2015 – 2017

*** Źródło weryfikacji/pozyskania danych do pomiaru wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru dotyczy pierwszego okresu finansowania Programu – 2015 – 2017.

3. Wskaźniki

Sam proces wychodzenia z bezdomności można podzielić na cztery główne etapy:¹³

- uzyskanie niezależności mieszkaniowej,
- samodzielność życiową,
- budowanie nowej tożsamości społecznej,
- pełne uczestnictwo społeczne.

Wyjście z bezdomności to nie uzyskanie prawa do lokalu, lecz pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Aby taki cel osiągnąć należy w pracy socjalnej podejmowanej z osobą bezdomną oddziaływać na liczne, kompleksowo rozumiane sfery życia człowieka. Rezultatem Programu będzie szeroko rozumiana zmiana w funkcjonowaniu kobiet, ich reintegracja społeczno - zawodowa. Zakłada się, że projekt jest drogą nauki samodzielności prowadzącej do otrzymania własnego mieszkania. Jednakże ze względu na małą ilość lokali socjalnych i komunalnych oraz długi czas oczekiwania na mieszkanie zakłada się, że nie wszystkie osoby otrzymają mieszkanie. Działania w ramach Programu mają także prowadzić do integracji społecznej oraz wzrostu umiejętności społeczno-zawodowych kobiet.

Wskaźniki realizacji Programu dotyczą pierwszego okresu finansowania Programu – 2015 – 2017.

a) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym planowanych do objęcia wsparciem w Programie - 15 kobiet.

Weryfikacja statusu osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w Programie będzie następowała poprzez zbadanie, w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie, czy osoba lub rodzina:

- korzysta ze świadczeń pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej lub kwalifikuje się do objęcia wsparciem przez pomoc społeczną, tj. spełnia co najmniej jeden z warunków określonych w art. 7 tej ustawy (sposób pomiaru: zaświadczenie z ośrodka pomocy społecznej lub oświadczenie uczestnika),
- osoba zakwalifikowana jest do III profilu pomocy zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (sposób pomiaru: zaświadczenie z PUP), lub jest osobą bierną zawodowo lub pracującą zagrożoną utratą pracy (sposób pomiaru: oświadczenie),
- osoby bezdomne lub dotknięte wykluczeniem z dostępu do mieszkań (sposób pomiaru: zaświadczenie od właściwej instytucji, oświadczenie uczestnika),
- osoba korzysta z Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 – (sposób pomiaru: oświadczenie uczestnika).

b) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po zrealizowaniu Programu - 11 kobiet.

Wskaźnik pomiaru celu mierzony dwukrotnie - na rozpoczęcie udziału w projekcie, w celu określenia stanu wyjściowego i na zakończenie udziału w projekcie, w celu dokonania oceny wzrostu kwalifikacji.

Źródłem weryfikacji i pozyskania danych do pomiaru wskaźnika jest wywiad skategoryzowany pracownika socjalnego na wejście i zakończenie udziału w projekcie oraz ankieta przed i po zakończeniu udziału w projekcie pozwalająca zbadać postęp społeczno - zatrudnieniowy.

O osiągnięciu celu będzie świadczyć m.in.:

- wzmocnienie motywacji do podjęcia pracy,
- rozpoczęcie nauki,
- zwiększenie umiejętności pro - zawodowych,
- zwiększenie pewności siebie i własnych umiejętności,
- poprawa umiejętności rozwiązywania pojawiających się problemów,
- podjęcie wolontariatu,
- poprawa stanu zdrowia,
- ograniczenie nałogów,
- doświadczenie widocznej poprawy w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych.

¹³ Sytuacja Bezdomnych Kobiet w Województwie Pomorskim, M. Dębski

c) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po zrealizowaniu Programu - 5 kobiet.

Wskaźnik pomiaru celu mierzony dwukrotnie na rozpoczęcie udziału w projekcie w celu określenia umiejętności i wiedzy dotyczącej poszukiwania pracy i na zakończenie udziału w projekcie w celu dokonania oceny wzrostu działań zmierzających do podjęcia pracy. Źródłem weryfikacji i pozyskania danych do pomiaru wskaźnika będzie wywiad skategoryzowany pracownika socjalnego na wejście i zakończenie udziału w projekcie oraz ankieta przed i po zakończeniu udziału w projekcie pozwalająca zbadać postęp w poszukiwaniu pracy.

d) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po zrealizowaniu Programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 1 kobieta.

Wskaźnik pomiaru celu następuje zgodnie z metodologią określoną dla efektywności zatrudnieniowej wskazaną w Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze rynku pracy na lata 2014 – 2020. O uzyskaniu rezultatu świadczyć będzie podjęcie pracy na podstawie stosunku pracy, stosunku cywilnoprawnego lub podjęcie działalności gospodarczej. Wskaźnik pomiaru celu mierzony będzie narastająco – od początku realizacji projektu w następujący sposób:

- na rozpoczęcie udziału w projekcie w celu określenia, czy w/w osoba w momencie rozpoczęcia udziału we wsparciu była bezrobotna lub bierna zawodowo;
- w momencie podjęcia pracy, na zakończenie przez uczestnika udziału w projekcie, ale nie później niż po upływie trzech miesięcy od zakończenia udziału w projekcie,
- w przypadku niepodjęcia pracy przez uczestnika projektu – nie wcześniej niż po upływie trzech miesięcy, następujących po dniu zakończenia udziału w projekcie.

Źródłem weryfikacji i pozyskania danych do pomiaru wskaźnika będzie oświadczenie i dokumentacja potwierdzająca status osoby na rynku pracy.

4. Grupy docelowe

Program w latach 2015 - 2017 jest skierowany łącznie do 15 kobiet i kobiet z dziećmi zagrożonych wykluczeniem społecznym, korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku. Uczestnicy Programu będą wywodzić się z grupy osób bezrobotnych (zakwalifikowanych do III-go profilu pomocy zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy), niepracujących i zatrudnionych zagrożonych utratą pracy.

Przewiduje się zastosowanie w ramach Programu instrumentów aktywnej integracji z grupy instrumentów aktywizacji zawodowej, edukacyjnej, społecznej i zdrowotnej. Zastosowane instrumenty zależne będą od indywidualnej sytuacji osoby bezdomnej i stworzonej ścieżki reintegracji zawartej w Indywidualnym Programie Wychodzenia z Bezdomności dla Kobiet. Wybór odpowiednich instrumentów będzie efektem współpracy pracownika socjalnego z uczestnikiem, jednakże zależność będzie także od konsultacji z doradcą zawodowym.

Nabór uczestników do projektu przeprowadza OPS poprzez plakaty, zamieszczenie stosownych ogłoszeń na stronach internetowych Ośrodka, instytucji pomocowych i innych podmiotów, realizujących działania statutowe w tym zakresie.

Etap 1 Formalne kryteria naboru: zgłoszenie chęci udziału w projekcie w wyznaczonym terminie rekrutacji poprzez wypełnienie ankiety rekrutacyjnej.

Etap 2 kryteria merytoryczne - Powołana komisja ds. rekrutacji wyodrębni grupę uczestników spełniającą kryteria - waga punktowa:

- kobieta (uwzględnienie zasady równych szans),
- korzystanie ze wsparcia PO PŻ
- posiadanie III profilu pomocy zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, jeżeli osoba jest zarejestrowana w PUP w Rybniku,
- posiadanie statusu osoby nieaktywnej zawodowo,
- posiadanie statusu osoby pracującej zagrożonej utratą pracy,
- posiadanie statusu osoby bezdomnej potrzebującej skierowania do mieszkania chronionego.

Etap 3 Rozmowa kwalifikująca kandydata na uczestnika projektu- waga punktowa:

- motywacja kandydatki do udziału w projekcie,
- sytuacja dotycząca obszaru jej wykluczenia,
- posiadanie własnych zasobów / ich brak do przewyciężenia utrwalonej niekorzystnej sytuacji społeczno-zawodowej,
- występowanie wielowymiarowego wykluczenia społecznego.

Na podstawie indywidualnych rozmów w oparciu o diagnozę sytuacji komisja dokona ostatecznej weryfikacji uczestnika. Końcowym etapem będzie podpisanie Indywidualnego Programu Wychodzenia z Bezdomności dla Kobiet, zawierającego zasady współdziałania w rozwiązywaniu problemów osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz określenie planu reintegracji. Stworzona zostanie także lista rezerwowa uczestników, w razie potrzeby przeprowadzony będzie dodatkowy nabór.

5. Sposób i metody realizacji

Wszystkie działania, podejmowane w ramach Programu są zgodne z:

- ustawą z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej*,
- ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*,
- Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020,
- Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014 – 2020,
- Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020,
- Szczegółowym Opisem Osi Priorytetowych RPO WSL 2014-2020.

Proces reintegracji społecznej osób bezdomnych jest działaniem rozciągniętym w czasie, posiadającym swoją dynamikę zależną od osoby, która przez nie przechodzi.¹⁴ W związku z tym praca będzie odpowiednio zaplanowana, zindywidualizowana oraz nastawiona na wspomaganie rozwoju danej osoby poprzez dostosowanie trybu, czasu pracy, adekwatnych środków do jej możliwości poznawczych i potrzeb. Proces reintegracji społecznej skoncentrowany będzie na pokonaniu tych trudności, które z przyczyn obiektywnych (np. dużego zadłużenia, niestabilnej sytuacji zdrowotnej, uzależnienia, braku pracy i kwalifikacji zawodowych) oraz subiektywnych (niskiej samooceny, braku motywacji do podjęcia działań umożliwiających zmianę sytuacji życiowej itp.) uniemożliwiają danej osobie wyjście z bezdomności oraz integrację społeczną.

Standard pracy socjalnej świadczonej na rzecz osób bezdomnych będzie oparty na modelu wskazanym w projekcie systemowym „Tworzenie i rozwijanie standardów usług pomocy i integracji społecznej”. Wskazuje on na konieczność planowania pracy socjalnej od poziomu interwencji przez integrację i profilaktykę. Istotne jest, aby była ona prowadzona również wobec osób wychodzących z problemu lub na pierwszym etapie usamodzielniania się, w celu zapobiegania ryzyku „powrotu” do bezdomności.

W ramach Programu stosowane i finansowane będą instrumenty o charakterze aktywizacyjnym, mające doprowadzić do przywrócenia osób wykluczonych na rynek pracy oraz do ich integracji ze społeczeństwem, poprzez przywrócenie im zdolności lub możliwości zatrudnienia, uzyskanie wsparcia dochodowego oraz wyeliminowanie przeszkód napotykanym przez osoby i rodziny w procesie dostępu do praw i usług społecznych, a przez to wspierających ich powrót do zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. Zestaw instrumentów aktywnej integracji dostosowany będzie do potrzeb konkretnych uczestników Programu na postawie stworzonej ścieżki reintegracji.

W ramach Programu realizowane będą usługi aktywnej integracji, których celem jest:

- a) odbudowa i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu (reintegracja społeczna),
- b) odbudowa i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy (reintegracja zawodowa),
- c) zapobieganie procesom ubóstwa, marginalizacji i wykluczenia społecznego.

¹⁴ Standard w pracy socjalnej s.70

Do w/w usług aktywnej integracji należą usługi o charakterze:

- a) społecznym, których celem jest nabycie, przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej,
- b) zawodowym, których celem jest pomoc w podjęciu decyzji dotyczącej wyboru lub zmiany zawodu, wyposażenie w kompetencje i kwalifikacje zawodowe oraz umiejętności pożądane na rynku pracy, pomoc w utrzymaniu zatrudnienia;
- c) edukacyjnym, których celem jest wzrost poziomu wykształcenia, dostosowanie wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy,
- d) zdrowotnym, których celem jest wyeliminowanie lub złagodzenie barier zdrowotnych utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie lub powodujących oddalenie od rynku pracy.

W czasie realizacji zadań aktywnej integracji finansowane mogą być również:

- a) koszty opieki nad dzieckiem lub osobą zależną (na czas realizacji zajęć), poniesione przez osobę będącą uczestnikiem zajęć lub koszty zorganizowania zajęć z dziećmi lub osobami zależnymi osób będących uczestnikami zajęć,
- b) koszty pobytu dziecka uczestnika projektu w świetlicach i klubach,
- c) koszty ubezpieczenia zdrowotnego uczestnika projektu,
- d) koszty dojazdów uczestników projektu oraz osób z ich otoczenia, które korzystają z instrumentów aktywnej integracji, a w przypadku niepełnosprawnych uczestników ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności również ich opiekunów, związane z uczestnictwem w kursach, poradnictwie, szkoleniach, konsultacjach i innych zajęciach w ramach projektu, związanych z realizacją projektu,
- e) koszty wyżywienia dla uczestników projektu oraz osób z ich otoczenia, które korzystają z instrumentów aktywnej integracji, a w przypadku niepełnosprawnych uczestników ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności także ich opiekunów, podczas zajęć wynikających z zaplanowanej ścieżki reintegracji,
- f) badania profilaktyczne lub specjalistyczne, w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia,
- g) koszty ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków uczestników projektu.

6. Zadania

6.1. Zadanie I. Aktywna Integracja

- 6.1.1. Stworzenie Indywidualnego Programu Wychodzenia z Bezdomności dla Kobiet z Miasta Rybnika
- przyjęcie Programu Uchwałą Rady Miasta Rybnika.
- 6.1.2. Przekazanie mieszkania na mieszkanie chronione
- stworzenie regulaminów mieszkań i kierowania do nich, przygotowanie dokumentacji technicznej do dokonania prac przystosowawczych, zakup wyposażenia mieszkania i wybór wykonawcy i przystosowanie mieszkania do bezdomnych.
- 6.1.3. Realizacja Programu
  - a) Zaplanowanie indywidualnej ścieżki reintegracji:
    - indywidualne wsparcie dla każdego uczestnika: trener, psycholog, prawnik, asystent rodziny, instrumenty zawodowo – edukacyjne.
    - prowadzenie indywidualnej pracy z uczestnikiem, diagnoza oraz ewaluacja zachodzących zmian.
  - b) Kompleksowe wsparcie pracownika socjalnego.
  - c) Działania reintegracji społecznej:
    - budowanie poczucia własnej wartości, motywacji do zmian, wytworzenie asertywności, umiejętności walki ze stresem, zmiany postawy na aktywną),
    - organizacja i przeprowadzenie warsztatu aktywizującego i motywującego,
    - warsztat z zakresu zmiany wizerunku do poszukiwania pracy,
    - organizacja i prowadzenie grup wsparcia przez pracowników socjalnych;

- organizacja grup edukacyjnych prowadzone przez specjalistów zgodnie z zapotrzebowaniem uczestników (np. psycholog, doradca, rehabilitant) w trakcie trwania grup wsparcia,
- d) Działania poprawiające funkcjonowanie społeczne i wewnątrz rodzinne:
  - zmiana wizerunku kobiety w rodzinie,
  - zwiększenie motywacji (dla uczestników i najbliższego otoczenia);
  - organizacja spotkań integracyjnych,
  - organizacja wycieczki,
  - wyjście do kina.
- e) Zapewnienie miejsca w mieszkaniu chronionym:
  - w tym opłaty za mieszkanie chronione (odpłatność zgodnie z zarządzeniem Prezydenta Rybnika)
- f) Ocena realizacji działań w ramach Programu w zakresie grupowym i indywidualnym
  - w trakcie trwania Programu oraz na zakończenie.

W ramach Programu realizowana jest zasada równości szans w związku z gorszym położeniem kobiet na rynku pracy (zajęcia dostosowane do potrzeb osób opiekujących się osobami zależnymi, zapewnienie opieki, poruszony problem równości szans kobiet na rynku pracy, uświadamiana możliwość łączenia życia zawodowego z rodzinnym i społecznym, zwalczane indywidualne problemy z godzeniem życia zawodowego z rodzinnym, wskazywanie odpowiednich wzorców funkcjonowania rodziny).

6.2. Zadanie II. Zasiłki

W ramach Programu możliwe jest przyznanie świadczeń w formie zasiłków celowych, okresowych oraz świadczeń z tytułu kontynuacji nauki, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.

6.3. Zadanie III. Instrumenty reintegracji zawodowej

W ramach zadania znajdują się koszty związane z realizacją ścieżki reintegracji - uczestnik projektu zgodnie z w/w ścieżką będzie miał możliwość skorzystania z instrumentów reintegracji zawodowej.

- 6.3.1. Organizacja staży zawodowych
  - skierowanie uczestnika na staż zawodowy
- 6.3.2. Organizacja szkoleń zawodowych
  - skierowanie uczestnika na szkolenie zawodowe zgodnie z zapotrzebowaniem rynku pracy, umiejętnościami i możliwościami uczestnika (po diagnozie).
- 6.3.3. Trener pracy
  - zajęcia indywidualne i grupowe dla uczestników projektu z zakresu doradztwa zawodowego, dokumentów aplikacyjnych, poruszania się na rynku pracy.
- 6.3.4. Monitorowanie działań zmierzających do podjęcia pracy
  - zgodnie z indywidualnym zapotrzebowaniem uczestników.
- 6.3.5. Organizacja prac społecznie użytecznych
  - koszt 40% prac społecznie – użytecznych.

6.4. Zadanie IV. Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu

Zadanie Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu ma na celu sprawną realizację Programu poprzez monitoring i ewaluację, co pozwoli na prawidłowe rozliczenie środków finansowych. Realizowane będą także wszelkie zadania związane z promowaniem realizowanych działań. W ramach zadania realizowana będzie:

- a) obsługa administracyjno - księgowo;
- b) promocja Programu;
- c) monitoring i ewaluacja Programu.

7. Budżet Programu

Budżet Programu zabezpieczony jest w ramach projektu „Alternatywa”, współfinansowanego w ramach Osi Priorytetowej IX *Włączenie społeczne* Działania 9.1 *Aktywna integracja* Poddziałania 9.1.6. Koszt Programu w latach 2015-2017 określony jest we wniosku o dofinansowanie projektu i wynosi 306 994,00 zł. Kwota przeznaczona na Program może ulec zmianie, ze względu na możliwe przesunięcia w ramach projektu „Alternatywa”, zgodnie z Wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020. *Zadania: Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu* nie są wyszczególnione w ramach wyżej wymienionego budżetu, gdyż ujęte są w całości wniosku aplikacyjnego „Alternatywa” w ramach kosztów pośrednich.

Tabela 14. Budżet Programu na lata 2015-2017

L.p.	Zadanie	Jedn. miary	Ilość	Cena jednostk.	Łącznie
				(w zł)	
Zadanie I. Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności dla Kobiet z Miasta Rybnika					
1	Koszt wyposażenia mieszkania chronionego całkowity	mieszkanie	1	27 918,00 zł	27 918,00 zł
2	Zakup środków czystości do mieszkania chronionego	komplet	28	36,00 zł	1 008,00 zł
3	Organizacja wycieczki integracyjno - edukacyjnej dla uczestników i ich otoczenia	osoba	25	100,00 zł	2 500,00 zł
4	Zatrudnienie pracownika socjalnego - 1 etat	miesiąc	28	3 999,00 zł	111 972,00 zł
5	Prace przystosowawcze w celu uruchomienia mieszkania chronionego	usługa	1	80 000,00 zł	80 000,00 zł
6	Opłaty eksploatacyjne mieszkania chronionego nowo utworzonego	miesiąc	20	600,00 zł	12 000,00 zł
7	Opłata za energię elektryczną w mieszkaniu chronionym nowo utworzonego	miesiąc	20	300,00 zł	6 000,00 zł
8	Zakup żywność na grupy wsparcia (48 spotkań x 15 osób)	zestaw	48	15,00 zł	720,00 zł
9	Materiały na zajęcia grup wsparcia (biurowe, plastyczne, artystyczne) - zgodnie z zapotrzebowaniem uczestników - 5 spotkań grup wsparcia x 15 osób	dzień	5	80,00 zł	400,00 zł
10	Warsztat z zakresu zmiany wizerunku do poszukiwania pracy	osoba	15	400,00 zł	6 000,00 zł
11	Zatrudnienie asystenta rodziny - umowa cywilnoprawna	godzina	60	50,00 zł	3 000,00 zł
12	Organizacja spotkań wigilijnych, mikołajkowych, wielkanocnych (6 spotkań)	usługa	6	250,00 zł	1 500,00 zł
13	Opłata za energię elektryczną w mieszkaniu chronionym już istniejącym	miesiąc	28	500,00 zł	14 000,00 zł
14	Opłaty eksploatacyjne mieszkania chronionego już istniejącego 3 4 5	miesiąc	28	900,00 zł	25 200,00 zł
15	Koszt dojazdów na zajęcia	osoba	15	150,00 zł	2 250,00 zł
16	Zatrudnienie specjalistów (psycholog, trener itp.) - zgodnie z potrzebami uczestników	godzina	6	50,00 zł	300,00 zł

Zadanie IV. Zasiłki					
22	Zgodnie z potrzebami uczestników	osoba	10	100,00 zł	1 000,00 zł
Zadanie V. Instrumenty reintegracji zawodowej					
23	Trener pracy	godzina	45	30,00 zł	1 350,00 zł
24	Koszt opieki nad osobą zależną	zestaw	1	500,00 zł	500,00 zł
25	Organizacja prac społecznie - użytecznych	godzina	100	3,24 zł	342,00 zł
26	Organizacja szkoleń zawodowych - zgodnie z potrzebami uczestników	osoba	3	1 000,00 zł	3 000,00 zł
27	Organizacja staży zawodowych	miesiąc	6	997,40 zł	5 984,00 zł
28	Koszt dojazdów na szkolenia, warsztaty	osoba	1	50,00 zł	50,00 zł
Zadanie VI. Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu					
	Suma	-	-	-	306 994,00 zł

8. Harmonogram Programu

Tabela 15. Harmonogram realizacji Programu na lata 2015-2017

Harmonogram realizacji Programu 2015 - 2017						
Rok		2015	2016		2017	
Półrocze		II	I	II	I	II
Program Jesteśmy Razem - Realizacja Programu - 09.2015-12.2017						
1.	Zadanie I. Aktywna Integracja					
1.1	Stworzenie Indywidualnego Programu Wychodzenia z Bezdomności dla Kobiet z Miasta Rybnika, przyjęcie Programu uchwałą Rady Miasta Rybnika					
1.2	Przekazanie mieszkania na mieszkanie chronione					
1.3	Realizacja Programu dla uczestników					
1.4	Zaplanowanie indywidualnej ścieżki reintegracji					
1.5	Kompleksowe wsparcie pracownika socjalnego					
1.6	Działania reintegracji społecznej					
1.7	Działania poprawiające funkcjonowanie społeczne i wewnątrz rodzinne					
1.8	Zapewnienie miejsca w mieszkaniu chronionym					
1.9	Ocena realizacji działań w ramach Programu w zakresie grupowym i indywidualnym					
2.	Zadanie II. Zasiłki					
2.1.	Wyplata zasiłków					
3.	Zadanie III. Instrumenty reintegracji zawodowej					
3.1	Organizacja staży zawodowych:					
3.2	Organizacja szkoleń zawodowych					
3.3	Trener pracy					
3.4	Monitorowanie działań zmierzających do podjęcia pracy					

3.5	Organizacja prac społecznie użytecznych					
4.	6.1. Zadanie IV. Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu					
4.1	Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu					

9. Realizatorzy Programu oraz podział odpowiedzialności

Odpowiedzialność za realizację Programu przejmuje Zespół Pracy ze Społecznością Lokalną Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku, który zajmuje się realizacją całości projektu „Alternatywa”. Do realizacji Programu zaangażowani zostaną także pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku. Ponadto, korzysta się będzie również z pomocy organizacji pozarządowych, jednostek organizacyjnych Miasta, instytucji działających na terenie Rybnika oraz wolontariuszy, którzy wyrażą gotowość i chęć do współpracy.